

köszörüs kinek már nem adnak
 ollót borotvát
 de még tölja kocsiját zsilett-szemétben

 miért keresed a régi masinád
 a csiptetőt megénekelted már

 ne köszöröld
 a karfiol mégse ékkő

Jelenlét-, momentum-költészet. Olyan ez, mint egy *mozgás*, például egy eldobott kő pillanatfelvétele: *mozdulatlanság*, tehát paradoxon. (Még egy kettősség.) A folyamatot megkövülve látjuk, de a változás irányát, a célt nem sejtetik a művek. Összetettebb, vagy egyszerű formák követik ezeket? Melyik utat választja a költő a kínálkozó lehetőségek közül?

A válasz várat magára.

KOPECZKY CSABA

EGY FORRADALMÁR ARCÉLE

URBÁN JÁNOS: *Haláltépett élet.*

Életjel Miniatűrök 25. Szabadka, 1973.

Hozzászoktunk már a gondolathoz, hogy ha az Életjel kiadásában kapunk kézhez egy-egy újabb forradalmárcélet, úgy abban a »szabadkai műfaj« irodalmi dokumentumriport jegyeit keressük, hogy szinte mint egy történelmileg hiteles életrajzi regényt próbáljuk azt végiglapozni. Ha ily gondolattal veszi kezébe az olvasó a könyvet, úgy érzem, tévedni fog. Urbán János jelenlegi könyve nem sorolható be minden további nélkül a jelzett műfajba: szakszerűbb igyekszik lenni annál, sőt adatszerűségében, adatainak bőséges gazdagságában már-már túlszárnyalna minden tudományos szakértekezést is, s itt-ott az adattári gyűjtemény, dokumentumtár műfajához közeledik — igyekezve egyúttal mégis az irodalmi stílus vonalán kellemes, vonzó, olvasmányt nyújtani, olvasmányos írást is nyújtani az olvasónak. Úgy érzem, ezzel

egy olyan határvonalra érkezett, amelyet már — jól vigyázzon — nemigen volna szabad, nemigen lehet túllépni, mert féltő, hogy — a tudományosságból itt-ott esetleg kicsöppenve — a tudákosság határát is átléphetné, odatévedhetne. Itt a határ, nem tovább!

A könyv alcíme: *Bakos Kálmán, a forradalmár*, és nyújtja is felénk a kivégzett forradalmár életrajzát, bizonyára mindazokkal az adatokkal, amelyek ez idő szerint felkutathatók voltak, s amelyeket a szerző, igen helyesen, beleilleszt a korba, odaiktatva e »haláltépett« életet egyúttal a kortársak sorába is: megadva ezzel Bakos életének a kellő történelmi távlatot és hátteret, legalább annyira, amennyire egyúttal mint egyént és embert is elének helyezi őt, néhol talán mégis túl kevés szint rakva palettájára.

A könyv olvasmányos, érdekesítő és vonzó. Kár, hogy a szerző itt-ott megszakítja Bakos életét, hogy kapcsolatainak seregét bemutassa szinte oldalszámra menő névjegyzék beiktatásával, nemcsak az olvasmányosság kárára (az olvasó beleélésének szempontjából tekintve azt), de azért is, mert — félek — ezáltal valószínűtlenné válnak a helyek — a való, igaz konspirációs pártműködés szempontját tekintve. Lehetett így, bizonyára így is volt, de felmerülhet bennünk a gondolat: nem válik-e feltűnővé az, akit vagy százan keresnek fel nap mint nap lakásán mint központi helyzetű pártembert?! És tekintet nélkül — a közbeeső pártszervezetekre, fórumokra?! Igaza lesz a szerzőnek: így volt, így lehetett Bakos esetében, Cseh Károly esetében. De ezt jó lenne valószínűbbé tenni, megmagyarázni. Ennyit a könyvről magáról.

De a »szabadkai műfaj« most tapasztalt új jegyein elgondolkodva, fel-felmerült bennem egy-egy olyan gondolat, amelyet a műfaj művelőinek meg kellene talán szívélniök.

Az egyik gondolatot talán így fogalmaznám meg: Egyre több dokumentumriport jelenik meg irodalmunkban — a dicső közelmúltból. Vajon mindvégig, mindegyikben szükség van-e még — főleg lesz-e még? — az általános munkásmozgalmi keretre? Nem fogjuk-e ezáltal egyre inkább megismételni magunkat? Nem tesszük-e ezáltal hamarosan unalmassá a műfajts a forradalmi portrékat általában is? Hacsak nem mélyítjük el ezt a keretet; hacsak azt is nem tesszük emberivé, irodalomná! Akár magát a forradalmi portrét is, amelyet hamarosan már nem tudnék elképzelni a hős gondolatmenete, érzésvilága, lelki élete, élményei nélkül.

A másik gondolatot már írásom elején felvettem: szükség van-e a rengeteg névre, adatra, felsorolásra akár egy komoly történelmi tanulmányban is, ahol talán a lábjegyzetek közé tehetnénk java részét? Anál inkább egy szabadabb (szabadkaibb) műfajú életrajzírásban, dokumentumriportban.

Hacsak nem azért, hogy ezáltal is fényt vessünk hősünk életútjára, külső és belső harcaira.

LŐRINC PÉTER

EGYÜTT A FORRADALMI HARCBAN

MILENKO BELJANSKI: *Mađari somborskog kraja u borbi protiv fašizma.*
A szerző kiadása, Zombor, 1973.

A régi Jugoszláviában kisebbségi sorsban élő magyarság helyzetéből kell kiindulni, hogy teljes értékében fölmérjük azoknak a jugoszláviai magyaroknak az osztályharcban tanúsított magatartását és helytállását, akikről Milenko Beljanski *A Zombor környéki magyarok harca a fasizmus ellen* című könyvében ír.

A királyi önkényuralom, a súlyos gazdasági helyzet, a nemzeti megkülönböztetés, az egyoldalú földreform, a polgári pártok választási visszaélései és még számos más tényező állította az itt élő nemzeteket és a kisebbségeket szembe egymással. Az ellentmondások számon tartása mellett, másrészt mindvégig